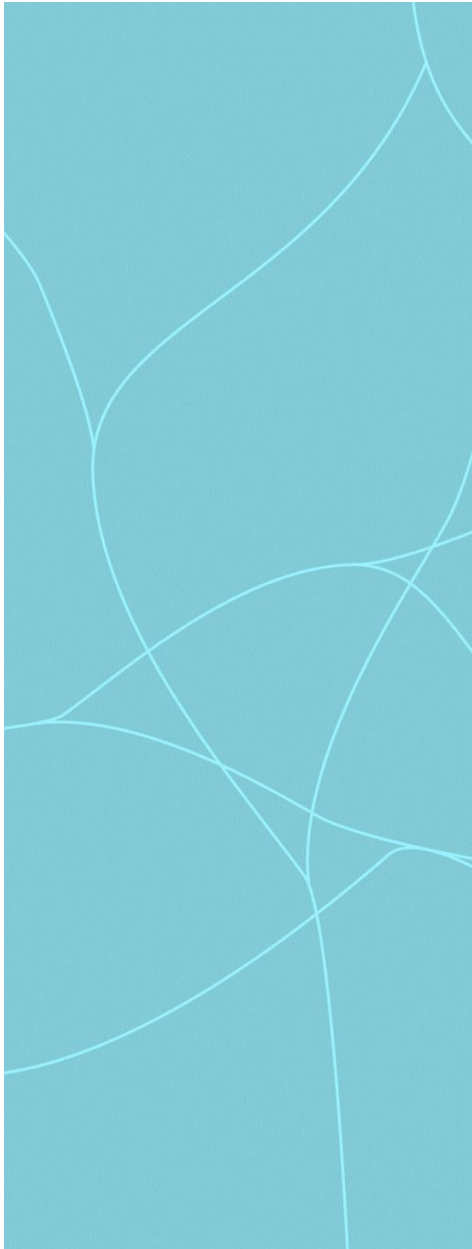

Forum för demokrati och mänskliga rättigheter

Rapport 6-Dialogmöten 2020-2022

Resultat och framtida utmaningar

STK-2023-324

Forum för demokrati och mänskliga rättigheter

Rapport 6- Dialogmöten 2020-2022 Resultat och framtida utmaningar

Inledning

Kommunfullmäktige beslutade den 19:e december 2019

1. Kommunfullmäktige beslutar att inrätta Forum för demokrati och mänskliga rättigheter.
2. Kommunfullmäktige uppdrar åt varje parti som har representation i kommunfullmäktige att utse en ledamot till Forum för demokrati och mänskliga rättigheter.
3. Kommunfullmäktige upphäver sitt tidigare beslut om inrättande av Råd för demokrati och trygghet (STK 2015-512) samt dess stadgar (STK 2018-580).
4. Kommunfullmäktige justerar instruktion för kommunalråd i Malmö med anledning av inrättande av Forum för demokrati och mänskliga rättigheter samt upphävande av Malmö stads råd för demokrati och trygghet.

Kommunfullmäktiges beslut om att instifta *Forum för demokrati och mänskliga rättigheter* har sin upprinnelse i Malmö stads tidigare satsningar och förslag inom området demokrati och mänskliga rättigheter. Tidigare satsningar och förslag har varit viktiga på många sätt och bidragit till att förtroendevalda och medborgare i Malmö närmat sig varandra. Under uppbyggnaden av *Forum för demokrati och mänskliga rättigheter* har tidigare erfarenheter av dessa beaktats, både det som varit bra och identifierade utmaningar med tidigare tillvägagångssätt.

Detta resulterade i följande punkter som varit centrala i utformandet av Forumet:

- Utse förtroendevalda från samtliga partier som är representerade i kommunfullmäktige.
- Låta begreppet ”medborgare i Malmö” inkludera såväl strukturerade som mer ostrukturerade sammanslutningar för samtal genom dialogmöten.
- Låta formen för såväl möte i Forumet som i dialogmöten vara informell.
- Låta innehållet för mötena vara brett i sin ansats i att beröra och utveckla demokratin och de mänskliga rättigheterna i Malmö.
- På ett strukturerat sätt återkoppla till de aktörer som deltagit i dialogmötena.

Forumets arbete under hösten 2022

Forum för demokrati och mänskliga rättigheter har under hösten 2022 haft fokus på att föra samtal med representanter från Malmö stads förvaltningar utifrån följande sedan tidigare framtagna rapporter:

- Rapport 1 Hatbrott - ungdomar
- Rapport 2 Hatbrott – utsatthet i yrkesroll
- Rapport 3 Utsatta i nära relationer
- Rapport 4 Demokratifrågor för årsrika

Syftet var att följa upp hur rapporterna mottagits i förvaltningarna och ifall de varit till nytta i förvaltningarnas utvecklingsarbeten. Forumet enades om att bjuda in förvaltningsrepresentanter, i chefsställning, till samtal om rapporternas eventuella påverkan och effekter för utvecklingsarbetet inom förvaltningen. Inbjudningar skickades till förvaltningsdirektörerna som återkopplade och

var positiva till de planerade samtalen, de utsåg sedan representanter som representerade förvaltningen i samtalen med Forumets förtroendevalda.

Forumets samordnare har haft avstämningar med förvaltningsrepresentanterna inför respektive möte med de förtroendevalda. Syftet med avstämningarna var att skapa tydlighet avseende samtalsramar och klargöra syftet med mötena.

Forumet enades även om att fokusera på de *identifierade problemområden* och *önskemål till förbättring* som framkommer i rapporterna.¹ Fokusområdena har dokumenterats i punktform i de olika rapporterna varför inriktningen till samtalen var konkreta och greppbara.

Samtliga möten hölls kvällstid och inleddes med att Forumets ordförande informerade om Forumets arbete, syfte och mål. Därefter övergick mötena till att förvaltningsrepresentanterna beskrev sina verksamheter och avslutningsvis fördes samtal om rapporternas fokusområden.

Medlemmar i forumet

Forumet består av sju förtroendevalda - en från varje parti som är representerat i kommunfullmäktige. Kommunalråd med beredningsansvar för demokrati och mänskliga rättigheter är sammankallande samt ordförande. En tjänsteperson på stadskontoret agerar samordnare och stöd i Forumets arbete.

Förtroendevalda:

- Ewa Bertz (L) Sammankallande och ordförande
- Mubarik Abdirahman (S)
- John Roslund (M)
- Nima Gholam Ali Pour (SD)
- Showan Shattak (V)
- Stefana Hoti (MP)
- Bengt Nilsson (C)

Tjänsteperson:

- Thomas Bull (Stadskontoret)

Syfte och mål med *Forum för demokrati och mänskliga rättigheter*

Syftet med Forumet är att förtroendevalda i Forumet först träffas i samtal om frågor som rör demokrati och mänskliga rättigheter för att därefter vända sig utåt i staden och inhämta malmöbors uppfattning i frågorna och därefter bjuds malmöbor in till samtal med Forumets representanter.

Målet med Forumet är en starkare stad med mer delaktighet, ökad trygghet och tillgänglighet, ökat valdeltagande samt ett minskat antal hatrelaterade brott, genom direkta, över partigränserna samlade och väl förberedda möten med stadens medborgare.

Tillvägagångssätt

Forumet enades om att bjuda in förvaltningar som varit berörda av Forumets arbete och de utgivna rapporterna. Syftet var att följa upp hur rapporterna tagits emot och eventuellt fått effekt i förvaltningarnas utvecklingsarbete.

¹ I rapporterna sammanfattas identifierade problemområden och deltagarnas samlade tankar och önskemål till förbättring.

Forumets samordnare kontaktade berörda förvaltningars direktörer, med en beskrivning av ärendet och med en förfrågan om att utse förvaltningsrepresentanter. Samtliga tillfrågade direktörer återkopplade och var positiva till de planerade samtalen. Förvaltningarna utsåg HR-chefer, avdelning- och enhetschefer att representera förvaltningarna. Forumets samordnare har inför mötena haft avstämningar med de inbjudna representanterna i syfte att skapa ramar inför mötena.

Aktuella rapporter och berörda förvaltningar:

- *Rapport 1 Hatbrott – ungdomar*²
Berörd förvaltning: Grundskoleförvaltningen
- *Rapport 2 Hatbrott – utsatthet i yrkesroll*³
Berörda förvaltningar: Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen och Stadskontoret (Valkansliet)
- *Rapport 3 Utsatta i nära relationer*⁴
Berörda förvaltningar: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Funktionsstödsförvaltningen
- *Rapport 4 Demokratifrågor för årsrika*⁵
Berörd förvaltning: Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen

Rapport 1 Hatbrott – ungdomar

Bakgrund

Forumet förde under våren 2020 samtal med unga malmöbor och ungdomsledare i frågor som rör trygghet och då främst risken av att utsättas för fördomar och hatbrott.

Ledamöterna i Forumet hade möte med ungdomar och ungdomsledare som delade med sig av upplevelser och erfarenheter samt att bidrog med inspel och förslag till hur man kan förbättra trygghet – och demokratiarbetet avseende just fördomar och hatbrott.

Målet var att möta representanter i de grupper som, enligt *Brottsförebyggande rådet* (Brå), är de mest representativa i hatbrottsstatistiken såsom antisemitism, islamofobi, kristofobi, afrofofi, antiromsk och hatbrott mot HBTQ.⁶

Forumet valde att bjuda in grupperna, var för sig, i hopp om att ungdomarna lättare skulle framföra sina åsikter och tankar samt att endast delta med två ledamöter (ordförande och ledamot). Det var viktigt att inte vara fler förtroendevalda än de inbjudna ungdomarna för att skapa förutsättningar för att alla skulle få komma till tals. Även Forumets samordnare deltog vid samtliga möten med uppgift att planera, dokumentera och återkoppla samtalen till berörda.

Grupperna som kontaktades var positiva till initiativet. Vissa grupper hade svårt att få ungdomar till att möta förtroendevalda i samtal. Dessa grupper valde i stället att representeras av ungdomsledare.

² Rapport 1 Hatbrott- ungdomar, Forum för demokrati och mänskliga rättigheter.

³ Rapport 2 Hatbrott- utsatthet i yrkesroll. Forum för demokrati och mänskliga rättigheter

⁴ Rapport 3 Utsatta i nära relationer

⁵ Rapport 4 Demokratifrågor för årsrika

⁶ Brottsförebyggande rådets hatbrottsstatistik: <https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/hatbrottsstatistik.html>

Den romska gruppen valde att avstå ifrån deltagande i möten med Forumet med anledning av sympati för pågående nationell diskussion angående romernas deltagande vid internationell konferens ”Malmö internationella forum om hägkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism” i oktober 2021.

Under mötena har samtal om vissa problemområden varit återkommande, exempelvis platser för utsatthet såsom skolmiljön och utsatthet i vardagen så kallade ”vardagsbrott”. Exempel på vardagsbrott i denna rapport är exempelvis ofredande, förolämpning och förtal- det vill säga brott av lägre brottsrubricering. Andra områden som uppmärksammades var:

- *Omvärldshändelser* där ungdomar utsätts med anspelning på händelser i omvärlden.
- *Bemötanden* i vardagen och att behöva ställas till svars för exempelvis sin etnicitet eller religion.
- *Hat över internet* med direkta hot, hat, förolämpningar eller förtal.
- *Trygghet och otrygghetsfrågor*, det vill säga känslan av trygghet/otrygghet.

Just utsatthet i *skolmiljön* var ett återkommande samtalsämne vid samtliga möten.

Flertalet av ungdomarna beskrev att de blivit utsatta i skolmiljön, under raster likväl som i klassrum. Deltagare beskrev förolämpningar och ofredanden, som utförts inför både elever och lärare. Ofta var det anspelningar på hudfärg, etnicitet, religion eller sexuell identifiering. Ungdomarna och ungdomsledarna beskrev händelser som inte uppmärksammats, anmälts eller följts upp av lärare eller skolläda.

Dialogmötena avslutades med att deltagarna föreslog förbättringsåtgärder. I stort var ungdomarna och ungdomsledarna samstämmiga att:

- Skolor behöver tydliga handlingsplaner gällande fördomar, hatbrott och diskriminering, liknande de handlingsplaner som finns gällande mobbing.
- Det behövs information och utbildning vid lärarutbildningar avseende metoder om att möta upp rasism eller liknande som beskrivits.
- Ge barn möjligheter att tidigt ”vaggas” in i betydelsen mänskliga rättigheter, värdegrund och barnkonvention.
- Prioritera att kommunen aktivt, strukturerat och i olika miljöer arbetar emot hatbrott.
- Vikten av att förtroendevalda visar samstämmighet då det finns områden som egentligen är självklara och inte kompromissbara.
- Vikten av att förtroendevalda arbetar för att kommuner och myndigheter ”speglar det övriga samhället”.
- Symboliska initiativ och handlingar är bra såsom exempelvis samverkan mellan judiska och muslimska grupper eller deltagande i Pride. Det krävs dock ett löpande arbetet för att det ska vara trovärdigt.
- Ge större utrymme för forskning avseende utsatthet, jämlikhet, hatbrott och diskriminering i syfte att få bättre underlag att arbeta efter.
- Information och utbildningsmöjligheter till civilsamhället, exempelvis föreningar och församlingar.
- Möjligheter för malmöbor att möta förtroendevalda och beslutsfattare.

Uppsamlingsmöte

Efter avslutade dialogmöten anordnades ett kvällsmöte i Malmös Rådhus med inbjudna från samtliga grupper som deltagit under våren. Förutom inbjudna gäster deltog Forumets sju förtroendevalda, en från varje parti som är representerat i kommunfullmäktige.

Mötet präglades av att samtliga inbjudna grupper identifierat liknande problemområden där utsattheten för hatbrott och kränkningar är påtagliga. Återigen lyftes utsattheten i skolmiljön upp med olika infallsvinklar såsom utsatthet på grund av hudfärg eller etnicitet, religiös uppfattning eller könsidentitet.

Även då problemen hade olika infallsvinklar och att deltagare såg det från olika horisonter så blev det tydligt att man efterlyste tydliga strategier och handlingsplaner avseende både akuta, kortsiktiga och långsiktiga lösningar.

Rapportens betydelse och framtida utmaningar

I syfte att följa upp hur rapporten mottagits enades Forumet om att bjuda in grundskoleförvaltningen till dialogmöte, då utsatthet i skolmiljön var återkommande samtalsämne under dialogmötena med ungdomarna. Grundskoleförvaltningen gav stafettpinnen till Pedagogisk Inspiration Malmö (PI). Dialogmötet hölls under november 2022.

PI är en gemensam enhet mellan de tre skolförvaltningarna. Organisatoriskt tillhör enheten grundskoleförvaltningen. PI har som funktion att utgöra det gemensamma kitt som skapar mervärde för de tre skolförvaltningarna i ett livslångt lärandeperspektiv. De skapar mervärde för barn och elever genom att bidra till utveckling och förfining av utbildningspraktiker och ledarpraktiker samt bidra till att skapa förutsättningar för hög måluppfyllelse och en likvärdig utbildning för barn och unga. Deras arbete ska bidra till att stärka skolans möjligheter att bedriva undervisning på vetenskapligt grund och beprövad erfarenhet.

Representanterna beskrev att Forumets rapport varit ett viktigt inspel då den belyste problem och behov som PI, under åren, har sett i mötena med barn och ungdomar. De beskrev att rapporten upplevdes som levande och direkt lyfte fram ungas utsatthet av hatbrott.⁷ De påpekade att benämningen *hatbrott* inte används i skolvärlden. Inom skolvärlden benämns det som *trakasseri* och *kränkning*. Benämningen hatbrott är mer direkt emedan trakasseri och kränkning är bredare benämningar som lättare kan försvinna i det övriga bruset.

PI har tagit fasta på rapporten och har bland annat använt den som underlag då de gjorde film och utbildningsmaterial baserat på ungdomarnas berättelser i rapporten. Utbildningsmaterialet har använts för både elever och lärare i syfte att skapa underlag för nya samtal och diskussioner om utsatthet och vardagsrasism.

Ungdomarnas förbättringsförslag och önskemål har anammats inom PI's fortsatta arbete, såsom exempelvis:

- *Tydliga handlingsplaner gällande fördomar, hatbrott och diskriminering:*
PI arbetar med åtgärdsplaner avseende förebyggande och främjande åtgärder såsom- plan mot diskriminering och kränkning genom
 - Utbildningar

⁷ Rapport 1 Hatbrott- ungdomar, Forum för demokrati och mänskliga rättigheter.

- Återkoppling
- Processledarutbildning⁸

- *Information och utbildning vid lärarutbildningar avseende metoder om att möta upp rasism eller likenande.*

PI har utbyte med Malmö Universitet där de föreläser för blivande pedagoger. Numera tar PI med sig elever som föreläser för de blivande pedagogerna. Troligen kommer eleverna att bli en referensgrupp för de blivande pedagogerna. PI har numera gott utbyte med forskare vid universitetet.

PI beskriver, på hemsidan, att de bidrar med aktuell forskning, teorier, modeller och systematik. De skapar på så vis förutsättningar för ökad kompetens och fördjupat kunnande, möjligheter att bepröva erfarenheter och en grund till hållbar utveckling i skolförvaltningarnas verksamheter.

PI har exempelvis seminarieserien ”Likvärdighet, delaktighet och hållbarhet i förskola och skola” som är ett samarbete mellan Malmö stad och Malmö Universitet och riktar sig bland annat till personer som arbetar i förskola och skola.

Seminarier tar avstamp i Malmös sociala och kulturella geografi- dess flerspråkiga, mångkulturella och unga befolkning samt dess stora socioekonomiska skillnader. Det rymmer både utmaningar och möjligheter för de som bor och verkar i Malmö, inte minst för stadens skolförvaltningar. Målgruppen för seminariet är lärare och forskare och målsättningen är att utveckla kunskap kring likvärdighet, delaktighet och hållbarhet.⁹

- *Ge barn möjlighet att tidigt ”vaggas” in i betydelsen mänskliga rättigheter, värdegrund och barnkonvention.*

Såsom nämnts har PI bland annat format utbildningsmaterial och filmer utifrån Forumets rapport.

I övrigt arbetar PI oavbrutet med frågor kring barnkonventionen, mänskliga rättigheter och värdegrundsfrågor. Det som uppmärksammats främst är Grundskolefotboll mot rasism (GFMR). Det som började som en fotbollsturnering har vuxit till en stor mötesplats för Malmös skolor. Arbetet börjar i klassrummet och avslutas med en stor turnering på Eleda stadion. De arbetar med grundprinciperna i Barnkonventionen såsom att beslut som rör barn ska tas med barnens bästa i beaktande, att barn inte ska diskrimineras, att de ska ha rätt att uttrycka sig i frågor som rör dem och att de har rätt till liv och utveckling. Utifrån detta fördjupas arbetet på skolorna till att handla om rätten att inte diskrimineras.¹⁰

- *Hågkomstresorna* är ett annat sätt att möta historia men samtidigt samtala om nutidsfrågor. Varje år åker elever och lärare från grund- och gymnasieskolor på hågkomstresor till minnesplatser i Polen. Efter resan ska eleverna föra sina berättelser vidare till resten av skolan genom att berätta och visa bilder. De lärare som har följt med har ett eget nätverk där de diskuterar och delar med sig av erfarenheter. Inför resorna får alla utbildning i antisemitism och när de kommer tillbaka fördjupas kunskapen inom islamofobi, antiziganism och afrofofi.

⁸ Malmö stad, Pedagogisk Inspiration: [Pedagogisk Inspiration Malmö | Komin \(omniacloud.net\)](https://www.pedagogiskinspiration.se/)

⁹ Malmö stad, Pedagogisk Inspiration: [Pedagogisk Inspiration Malmö | Komin \(omniacloud.net\)](https://www.pedagogiskinspiration.se/)

¹⁰ [Grundskolefotboll mot rasism - Malmö FF \(mff.se\)](https://www.gff.se/)

Ett viktigt inslag med hågkomstresorna är att koppla förintelsens antisemitism till samtida rasistiska uttryck såsom vardagsrasism eller definition av hatbrott.

Representanterna beskrev vidare att det är svårt att ha universella lösningar för skolorna. Det krävs att man fördjupar sig och ser över behoven för att effekten ska bli så god som möjligt.

Sammanfattningsvis anser representanterna att Forumets rapport varit ett viktigt komplement i det vardagliga arbetet då rapporten inte enbart utgick ifrån skolmiljön utan hade flera infallsvinklar där skolmiljön var en av dessa. Det bekräftar hur viktigt det är att samverka med civilsamhället och andra aktörer för att uppnå resultat och skapa tillit med barn och unga.

Rapport 2 Hatbrott – Utsatthet i yrkesroll

Bakgrund

Forumet hade under hösten 2020 fokus på att föra samtal med personer som i sina yrkesroller riskerade att utsättas för fördomar, kränkningar och hatbrott på grund av exempelvis hudfärg, etnicitet, trosbekännelse eller sexuell identifiering.¹¹

Inriktningen var att identifiera yrkesgrupper som möter Malmöbor i olika situationer och olika områden. Forumet enades om att bjuda in personer med yrkesroller i områdena *uniformsyrken, pedagoger och lärare, vårdyrken och serviceyrken* i syfte att undersöka och synliggöra hur kränkningar och hatbrott kan te sig i vardagen.

- *Uniformsyrkena* representerades av deltagare från räddningstjänsten, parkeringsövervakning och polisen.
- *Pedagoger och lärare* representerades av skolpersonal från olika skolor i Malmö.
- *Vårdyrken* representerades av deltagare med erfarenhet från olika vårdområden såsom exempelvis äldreomsorg, hemsjukvård, korttidsboenden men även erfarenhet från sjukhusvård.
- *Serviceyrken* representerades av deltagare med erfarenhet av exempelvis kundtjänst, valarbetare / röstmottagare, restaurang och näringsliv.

Identifierade problemområden

Trots att yrkesgrupperna och yrkesrollerna är vitt skilda så framkom fler gemensamma beröringspunkter.

Vid varje dialogmöte framkom att deltagarna i sina yrkesroller ofta möter rasism i vardagen, så kallad *vardagsrasism*. Det sker från medborgare, av arbetskamrater samt av kunder som deltagarna förväntas serva, hjälpa eller vårda. En annan beröringspunkt var beskrivning av ökad polarisering och upplevelsen av hårdare klimat där fördomar och åsikter uttalas och där den utsatta saknar stöttning eller ifrågasättande från personer i dess närhet, med andra ord avsaknad av *civilkurage*.

Ytterligare beröringspunkter i de olika samtalen var:

- Att bemötas av fördomar och kränkningar
- Känslor, tankar och mående efter utsatthet
- Avsaknad av stöttning efter utsatthet
- Avsaknad av uppföljning av händelser

¹¹ Rapport 2 Hatbrott- utsatthet i yrkesroll. Forum för demokrati och mänskliga rättigheter

Förslag till förbättring

Dialogmötena avslutades med att deltagarna kom med förslag till förbättring:

- Möjlighet för studenter/aspiranter att *förberedas inför yrkesroller* avseende att hantera rasism, kränkningar eller hatbrott såsom beskrivits av mötesdeltagarna.
- *Tydliga ramar och värdegrund* att förhålla sig till, redan vid anställningstillfället, och att det blir en levande fråga som lyfts vid arbetsplatsträffar.
- *Handlingsplaner och rutiner*, åtgärder och uppföljning av händelser.
- *Kontrollsystem* där högre chefsledning kan utläsa anmälda kränkningar eller hatbrott.
- *Samordnare och värdegrundsstrategier*, på arbetsplatser, som kan ta sig an ärenden och vara stöd i processen för den utsatta liksom för arbetsgivare.
- Möjlighet till *utbildning* för medarbetare och ledning i frågor om hatbrott och diskriminering.
- Nyttja *evidens* och ge större utrymme för *forskning*.
- Möjlighet för *möten mellan medborgare*, beslutsfattare och politiker.

Mötena med de olika yrkesgrupperna visade att hatbrott och kränkningar förekommer i olika miljöer och situationer. Deltagarna beskrev att det inte handlar om extrema situationer eller förlupna ord, utan om kommentarer i vardagen.

Berättelserna beskrev även hur hatet inte riktar sig emot uniformen, yrkesrollen eller den vidtagna tjänsteåtgärden utan emot personen under arbetskläderna, med anledning av hudfärg, etnicitet, trosbekännelse eller sexuell identitet.

Mötesdeltagarnas erfarenhet och berättelser beskrev komplexiteten av att agera när det handlar om verbal utsatthet, det vill säga att det är svårt att mäta den uppkomna skadan eller utsattheten. Det är helt enkelt svårt att bevisa vad som är uttalat och eventuella motiv att kränka vilket innebär att *ord står mot ord*.

Hur kan man bevisa att gärningspersonen haft för avsikt att kränka då personen hävdar *oskyldiga skämt eller jargong som tillåts på arbetsplatsen*?

Deltagarna lämnade önskemål till förbättringar som vilar på en stabil grund avseende mänskliga rättigheter och bygger på tydlig värdegrund.

Uppsamlingsmöte

Efter avslutade dialogmöten anordnades ett kvällsmöte i Malmös Rådhus med inbjudna från samtliga yrkesgrupper som deltagit under höstens samtal. Förutom inbjudna gäster deltog Forumets sju förtroendevalda, en från varje parti som är representerat i kommunfullmäktige.

Flera mötesdeltagare påtalade vikten av att mötas över yrkesrollerna. Det fanns en stor förvåning över likheterna av utsatthet trots att yrkesrollerna var så vitt skilda. Likheterna att utsättas för kränkning av allmänhet som förväntades uppskatta yrkesgrupperna. Det blev tydligt att kränkningarna inte var emot yrkesrollerna utan emot personen innanför yrkeskläderna. Flera deltagare nämnde spontant att mötet var en aha-upplevelse och snudd på terapi för själ och självförtroende och efterlyste uppföljningar.

Rapportens betydelse och framtida utmaningar

I syfte att följa upp hur rapporten mottagits enades Forumet om att bjuda in representanter från Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen och representant från Valkansliet. Under höstens dialogmöten var det påtagligt hur vårdpersonal utsattes för kränkningar av vårdtagare och att de utsatta, vid flera tillfällen, hade svårt att få gehör från närmsta chefer. Forumet önskade även

möta representant från Valkansliet då det förekommit hot och kränkningar emot valarbetare såsom röstmottagare i röstlokaler.

Dialogmötet med utsedda representanter för hölls november 2022.

Representanterna från HVOF beskrev att de tagit del av Forumets rapport och ansåg att den är bra då ”det är liv i dokumentet” och att rapporten kan användas som diskussionsunderlag. Den kan ses som ett komplement till annat arbete som görs på förvaltningen.

HVOF känner igen beskrivningar som deltagare lämnat i rapporten. Till exempel att det finns medarbetare inom Malmö stad som blir dåligt bemötta och illa behandlade på grund av sin etnicitet och annat. HVOF har inte någon siffra på hur stort problemet är men är övertygade om att det är ett stort mörkertal.

Rapporten gav kanske ett tydligare ansikte på områden och problem som man vet om- men som kanske inte omfattats rejält.

Representanterna beskrev att HVOF tar problematiken av utsatthet på stort allvar och arbetar med det på olika nivåer. Rapporten pekar på viktiga områden och det var nyttigt att ta del av berättelser och hur utsattheten ter sig i de olika yrkesgrupperna. Det blev tydligt hur normalisering av kränkningar och utsatthet kan förstöra en människa. Exempelvis hur man förminskar en person genom att raljera. Att man sedan raljerar om lättkränkthet och kommer med dumma bortförklaringar samt att man tar för givet att utsatta grupper ska tåla skämt och kommentarer.

Representanterna påpekade att rapporten säger en hel del och visar att det är ett samhällsproblem.

Enlig representanterna har HVOF arbetat med liknande problemområden en längre tid och lyckats fånga upp mycket av problemen. Förvaltningen har vidtagit åtgärder:

- Alla sektioner och enheter gör *handlingsplaner utifrån mänskliga rättighetsfrågor*.
- Förvaltningen anordnar *mångfaldsdagar* tillsammans med Kommunal utifrån MR-frågor. Under mångfaldsdagarna möts medarbetare och chefer som möts i djupare samtal. Mångfaldsdagarna är uppskattade och viktiga. Där avhandlas frågor högt som lågt.
- Förvaltningen har *diskrimineringsgrunder och värdegrund* som stående punkter på arbetsplatsträffar (APT). Det handlar om att reflektera och lyfta exempel på hur man kan agera i olika situationer.
- Mycket av arbetet går ut på hur vi som medmänniskor och tjänstepersoner kan och ska visa civillkurage i olika situationer.

Deltagarna i Forumet pekade på att flera av deltagarna i rapporten flaggat för att man som timanställd är mer sårbar. Trots att man blivit utsatt så vågar man inte klaga eller föra fram krav till ledningen då det finns risk att ses som obekvämt och därför inte kallas in för nya uppdrag. Representanterna beskrev att de känner igen problematiken och resonemanget. Det är bland annat något som man lyfter i samband med utbildningar, där vikarier deltar, och där de har möjlighet att lyfta frågorna.

Representanterna beskrev att förvaltningen arbetar med sakfrågorna på olika plan och då framför allt i chefsleden för att säkra upp hur man identifierar, tar emot, rapporterar och följer upp händelser. Första linjens chefer ska agera tidigt genom att ta sig an den utsatta personen men även kontakta personen som kränkt (eller dennes anhöriga).

Förvaltningen uppmanar anställda att anmäla händelser i Malmö stads interna system likväl som formell polisanmälan.

Förvaltningen ser utvecklingsmöjligheter i arbetet med uppföljning och återrapportering till ledning och nämnd.

Utsatthet i rollen som valförrättare

Representant från Valkansliet beskrev hur valkansliet arbetat systematiskt för att skapa känslan av trygghet i rollen som valförrättare.

Representanten beskrev att det som sker i USA brukar spegla sig i andra länder efter ett tag. Valförrättare i USA vittnar om ett betydligt hårdare klimat de senaste åren. Tidigare sågs valförrättare som en symbol för demokratin. Numera vittnas det om att valförrättare i USA ses som förrädare i riggade val och därför får ta emot hot och hat.

Representanten från valkansliet påpekade att demokratin är ett grunden för ett fungerande samhälle. Det är viktigt att det finns trygga möjligheter att rösta och att arbeta som valförrättare. Ur större kontext är det farligt när valförrättare blir utsatta och skrämde. Det är i ett hot mot demokratin.

Representanten påpekade att det har blivit hårdare klimat även i Sverige. Det märks inte minst inom politiska debatter eller sociala media. Tonläget har skruvats upp varpå samtalen och diskussionerna blir svåra att styra.

Det har därför blivit viktigt för valkansliet att arbeta systematiskt, förebyggande och säkert. Valkansliet kan konstatera att man i Malmö inte märkt av att intresset minskar för att arbeta som valförrättare. Det finns dock andra städer i Sverige som har en nedåtgående trend vilket är oroväckande.

Under valet 2018 inträffade några händelser som lade grunden för att stärka det förebyggande arbetet. Exempelvis skapades bättre systematik i dokumentationen, rutiner för att anmäla samt uppföljning av händelser. Det har bland annat tagits fram nationella ställningstaganden utifrån olika scenario. Tidigare gällde ”sunt förnuft” som numera är tydliga riktlinjer vilket underlättar arbetet.

Representanten beskrev att valarbetet är en lång process där mycket av arbetet inte syns förrän inför själva valet.

I Malmö har valkansliet lagt mycket av tyngdpunkten till att arbetat med information, utbildning och säkerhet. Man har bland annat bjudit in personer som tidigare utsatts för hat och hot, i syfte att identifiera problem och öka kunskapen i förbättringsarbetet.

Under utbildningen av valförrättare finns det möjlighet att dryfta olika scenarion såsom hur man kan agera, vart man kan söka stöd och vilka befogenheter man har för att kunna agera. Utbildningarna har förutom servicearbetet även föreläsningar om juridik och säkerhet. Detta är uppskattade inslag och stärker valförrättarna i sina roller.

I vallokalerna finns det utsedda ordföranden eller teamledare som har ett större ansvar dels för arbetslaget och att hålla valchefen underrättad om händelser.

Det har varit en medveten strategi att involvera valchefen så tidigt som möjligt. Vid uppkommen händelse möter valchefen upp de drabbade i syfte att stötta och följa upp händelser.

Under valet 2022 inträffade händelser där valförrättare kränktes på grund av etnisk tillhörighet. Händelserna anmäldes, säkerheten stärktes efter behov och valchefen kunde återkoppla samt följa upp ärendet. Det uppfattades som ett vinnande koncept som ska utvecklas.

Sammanfattningsvis kan sägas att valarbetet och valförrättarna har stärkts genom systematiskt arbete såsom:

- Utbildning /information
- Tydliga rutiner
- Tydliga roller
- Förebyggande och säkerhetsarbete
- Uppföljning av händelser

Valkansliet anser att Forumets rapport belyser sakfrågor och som under sina dialogsamtal har fångat inspel som visar på en utsatthet i vardagen som sällan lyfts fram. Rapporten ses som ett bra diskussionsunderlag i utvecklingsarbetet.

Rapport 3 – Utsatta i nära relationer

Bakgrund

Forumet hade under våren 2021 fokus på att föra samtal med personer med erfarenhet av utsatthet i nära relation såsom utsatt, bevittnat eller personer som är i kontakt med utsatta. Det primära syftet var att identifiera områden där kommunen kan öka sin förståelse och kunskap i olika arbetsområden.

Forumet enades om att bjuda in personer med erfarenhet avseende *utsatt i nära relation med fokus på utsatta kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning, hedersproblematik och utsatta HBTQI-personer*.¹²

Inför möten med deltagare i ovanstående grupper, ordnades förmöten med företrädare för Malmö stads Kriscentrum, och Polisområde Malmö -*sektion för våld i nära relation*, som gav Forumet grundläggande kunskap om exempelvis definitioner, samverkansformer och rättsprocessen.

Exempel på olika typer av våld.

- *Fysiskt våld*: slag, knuffar, sparkar, skakningar, stryptag.
- *Sexuellt våld*: våldtäkt eller andra påtvingade sexuella handlingar.
- *Psykiskt våld*: kränkningar, kontroll, hot att skada barn eller husdjur, förföljelse.
- *Våld mot funktionsnedsättning*: hånar, trakasserar, tar bort hjälpmedel.
- *Ekonomiskt*: tar kontroll över ekonomin och bankkort, tar lån i utsattes namn.

Förarbetet och upplägget byggde på att skapa tillit och förtroende med personer som på olika sätt var i bearbetningsfaser men ändå valde att berätta om sina erfarenheter, sin sårbarhet och hinder de mött på vägen. Det blev starka berättelser som aldrig kommit till utan dessa modiga personer och fantastiskt arbete av personal från kvinnojourer och tjänstepersoner från Malmö stad. De var viktiga brobyggare mellan Forumet och personerna som valde att berätta.

Flera av personerna levde i skyddade boenden av olika slag. En del personer valde, av säkerhetsskäl, att inte synas på bild emedan andra lämnade skriftliga berättelser och bad företrädare framföra budskap till Forumet.

Med anledning av rådande pandemi hölls samtliga möten digitalt. Personer från de olika fokusområdena bjöds in var för sig i syfte att skapa utrymme för samtal och lägga fokus på specifikt område.

Under samtalen framkom flera gemensamma beröringspunkter som kan delas in i grupper:

- Avsaknad av *kunskap och utbildning* om de utsattas sårbarhet och behov.
- Avsaknad av *samverkan* mellan myndigheter, kommuner och handläggare.

¹² HBTQI-personer. Ett samlingsnamn för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner.

- Behov av *skydd för utsatta personer*, skydd i boendet och skydd av identitet.
- Behov av *systematiskt stöd* till utsatta i akutfas, under uppbyggnad och uppföljning.
- Krav på *forskning* i syfte att skapa förutsättningar för brottsförebyggande åtgärder.
- Krav på *lagstiftning* som riktar sig till att minska rörelsefriheten för förövaren.

Rapportens betydelse och framtida utmaningar

I syfte att identifiera ifall vårens dialogmöten och rapport fått effekt inom Malmö stad bjöd Forumet in representanter från funktionsstödsförvaltningen och arbetsmarknads- och socialförvaltningen (ASF).

Dialogmötet med utsedda representanter hölls november 2022.

Representanterna från ASF beskrev att de har ett ständigt pågående utvecklingsarbete avseende komplexa frågor inom våld i nära relationer. Forumets rapport har bidragit med inspel och fungerat som del av underlag vid exempelvis utbildning eller arbetsplatsträffar.

Representanterna förtydligade att ASF använder rapporten i sitt utvecklingsarbete då rapporten på ett enkelt sätt beskriver utsattas situation och upplevda brister i system och rutiner. Förvaltningen arbetar för att hitta jämnhet och sätta rätt kompetens på rätt ställe. Exempelvis har de skapat bättre förutsättningar för utsatta att komma i kontakt med handläggare genom större flexibilitet, ökad tillgänglighet och större verktygslåda för olika sorters stöd.

Funktionsstödsförvaltningens representanter påpekade att rapporten även fungerat som utbildnings- och diskussionsunderlag inom förvaltningen. Den allmänna bilden av utsatthet i nära relationer stannar ofta vid utsatta kvinnor och barn. Forumets rapport lyfter fram grupper inom funktionsnedsatta och HBTQ och pekar på komplexa områden som inte annars får plats i diskussioner utsatthet.

De beskrev att förvaltningen möter många olika grupper och rapporten uppmärksammar och lyfter detta. Personerna är inte annorlunda än andra men de har speciella behov avseende både fysiska, intellektuella nedsättningar och psykiska diagnoser och psykisk ohälsa.

Samverkan

Både ASF och Funktionsstödsförvaltningen har tagit fasta på hur deltagarna i rapporten kritiskt beskrivit upplevelsen som avsaknad av samverkan mellan myndigheter, kommuner och handläggare.

Representanterna menade att de tagit till sig av kritiken och arbetar för att samverkan ska bli bättre. De hänvisade även till utökad samverkan med Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen (HVOF). Förvaltningarna möter sårbara grupper där behoven och uppdragen går in i vartannat. Förvaltningarna har förbättrat samverka genom att täcka upp varandra så det blir rätt insatser efter behov. Förutom den interna samverkan pågår numera nätverksbyggande med externa aktörer såsom exempelvis Försäkringskassan och inom psykiatrin.

Representanterna betonade vikten av samverkan med föreningar och organisationer i civilsamhället. Förvaltningarna känner igen kritik och synpunkter som framkom i rapporten såsom att föreningar ibland får agera samordnare och lösa akuta situationer. Även ifall samordningen är god så kan den bli bättre genom större förståelse över gränserna. ASF beskrev att de har god samverkan med kvinnojourer. Samtidigt är kvinnojourerna de största kritikerna vilket samtidigt är bra för utvecklingen. Det kan handla om rutiner, hinder och om samverkansmöjligheter. Det är ofta komplexa områden och stora frågor som behöver flexibla lösningar.

Forumets förtroendevalda lyfte att kritik i rapporten beskriver säkerhetsrisker då myndigheter, kommuner och handläggare inte samverkar. Exempelvis har utsatta har flera gånger beskrivit hur

adresser avslöjats eller dokument skickats till den hemadress de utsatta flytt ifrån vilket inneburit säkerhetsrisker för utsatta men även för kvinnojourer.

Representanterna förklarade att förvaltningarna är medvetna om problemet och arbetar med förbättringsåtgärder tillsammans med organisationer och myndigheter.

Utvecklingsarbeten

I Förvaltningarnas hemsidor beskrivs på olika sätt betydelsen av samverkan.

Under 2022 har kommunfullmäktige godkänt *plan för barn- och kvinnofrid mot våld i nära relation, bedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld, sex mot ersättning och människobandel*.¹³

Enligt Malmö stads riktlinje för styrdokument ska en plan beslutad av kommunfullmäktige ange vad staden vill åstadkomma i relation till ett område. Med planen som underlag ska det vara möjligt att skriva en handlingsplan som förtydligar tillvägagångssätt.

Planen beskriver att *interna och extern samverkan* är nödvändig.

”Ett nära samarbete, kunskapsutbyte och kontinuerligt utvecklingsarbete inom och mellan verksamheter i staden och med andra myndigheter är nödvändigt. Samverkan behöver utvecklas ytterligare för att förebygga våld och ge stöd till enskilda Malmöbor. Lokala, regionala och nationella organisationer har stor kunskap och erfarenhet. Fler organisationer med förankring i samhället behöver liksom näringslivet vara involverade i utvecklingsarbetet. Samverkan krävs oavsett våldsförhållande och var våldet sker. Formerna för samverkan och vilka aktörer som ska ingå behöver anpassas till vilken målgrupp som berörs”.¹⁴

Funktionsstödsförvaltningen har på hemsidan bland annat skapat *stödmaterial* i ”Arbete mot våld i nära relation i funktionsstödsförvaltningen”. Sidan ger stöd i arbetet avseende rutiner, kontakter, stöd till verksamheter och stöd till Malmöbor och personer med insatser från förvaltningen. Sidan lyfter även vikten av samverkan med interna liksom externa aktörer.¹⁵

Kunskap och utbildning

Under vårens dialoger efterlyste deltagarna bättre kunskap och mer utbildning avseende de utsattas sårbarhet och behov.

Representanterna från funktionsstödsförvaltningen och ASF känner igen kritiken och förklarade att de ständigt arbetar med kunskapshöjning. Svårigheten är att få ut rätt kunskap till rätt kategori. Sakfrågorna är ofta stora och komplexa varför vissa funktioner behöver baskunskap emedan andra behöver mer djuplodad kunskap. Det är viktigt att identifiera behoven. Det beskrivs även i den strategiska planen att arbetet med att genomföra planen ska utgå från behoven och situationen i Malmö. Varje kommun måste arbeta aktivt mot våld, men förutsättningarna ser olika ut. Arbetet behöver beakta de utmaningar som finns, men utgå från och stärka möjligheterna till förändring.

Planen beskriver även det *förebyggande arbetet* på flera nivåer. Genom att systematiskt arbeta mot våld behöver bedrivas på samhällsnivå, i närmiljön samt på individ- och familjenivå och nå alla Malmöbor. Detta ska göras genom främjande arbete, universell prevention, selektivt -och indikerat preventionsarbete.¹⁶

Representanterna betonade vikten av att gemensamt ha fokus på vilka verktyg man ska använda kort- och långsiktigt beroende på preventionsnivå. Förvaltningarna har förvisso olika målgrupper

¹³ Malmö stad, Fri från våld- en gemensam angelägenhet 2022-2026.

¹⁴ Malmö stad, Fri från våld- en gemensam angelägenhet 2022-2026. Sid 19.

¹⁵ Malmö stad, Funktionsstödsförvaltningens hemsida, [Arbete mot våld i nära relation i funktionsstödsförvaltningen | Komin \(omniacloud.net\)](#)

¹⁶ Malmö stad, Fri från våld- en gemensam angelägenhet 2022-2026

men grundtanken är densamma. Stadens arbete ska bygga på evidens genom att anamma aktuell forskning och kunskap.

Inom funktionsstödsförvaltningen är det inte enbart medarbetare som behöver utbildas utan att det är minst lika viktigt att utbilda brukaren (utsatta) så de vet sina rättigheter. Det beskrev att de utsatta målgrupperna har svårt att bevaka sin rätt beroende på diagnos och hur de är som individer.

Uppföljning av ärenden

Förtroendevalda i Forumet lyfte frågor huruvida händelser och ärenden bättre kan följas upp genom information till nämnder och inte rapporteras som ”en pinne i statistiken”. Representanterna beskrev att dagens system och rutiner inte bygger på uppföljning utan mest blir en information och redovisning till förtroendevalda. Det är ett område som bör utvecklas i syfte att få mer förståelse och kunskap i de olika områdena.

Nationellt arbete

Personer med funktionsnedsättning riskerar i högre utsträckning att utsättas för både psykiskt och fysiskt våld, visar en kartläggning från Myndigheten för delaktighet (MFD).

I november 2021 fick Myndigheten för delaktighet, MFD, i uppdrag av regeringen att sammanställa kunskap från forskning och undersökningar om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning samt identifiera kunskapsluckor inför framtida studier. I uppdraget ingick även att genomföra en kartläggning av vilken kunskap om våldsutsatthet bland personer med funktionsnedsättning som finns hos anställda som möter personer med funktionsnedsättning som har eller kan ha utsatts för våld, samt hur denna kunskap sprids och används i relevanta verksamheter. Uppdraget innebar också att kartlägga vilka kunskapsstöd och åtgärder som aktörer använder för att förebygga och upptäcka våld i målgruppen samt vilka insatser som ges till personer som utsatts för våld. I uppdraget ingick också att lämna förslag på vilka allmänna kunskapsstöd avseende våldsutsatthet som kan anpassas till arbetet med personer med funktionsnedsättning och om ytterligare kunskapsstöd behövs, liksom att lämna förslag på åtgärder på nationell, regional eller lokal nivå för att förbättra upptäckt samt stöd och skydd för målgruppen.¹⁷

Rapport 4 – Demokratifrågor för årsrika

Bakgrund

Under hösten 2021 hade Forumet fokus på att föra samtal med årsrika personer. Det primära syftet var att identifiera och synliggöra områden där kommunen kan öka sin förståelse och utveckla fortsatt arbete. Forumet enades om att besöka årsrika personer vid mötesplatser för seniorer i syfte att inhämta erfarenhet från olika delar av kommunen.

Inför möten med årsrika ordnades förmöte med organisationer som företräder årsrika såsom *PRO Samorganisation*, *SPF Seniorerna Samorganisation*, *Malmö anörigförening (MAF)* samt representant från *Finska seniorer*. Förmötena gav förtroendevalda i Forumet ramar och exempel på sakområden som berör årsrika såsom definitioner, lagrum, rekommendationer eller vad som kunde väntas i samband med dialogmötena med årsrika.

Med anledning av rådande pandemi hölls mötena med begränsat antal deltagare och efter de smittskyddsrekommendationer som angavs för tidpunkten. Medarbetare vid *Hälsa vård och*

¹⁷ Myndighet för delaktighet (MFD) kartläggning 2023: [Våld mot personer med funktionsnedsättning - Om utsatthet och förekomst av våld \(mfd.se\)](https://www.mfd.se/om-utsatthet-och-forekomst-av-vald)

omsorgsförvaltningen (HVOF)- förebyggande enhet gav förslag på passande mötesplatser i Malmö med varierande förutsättningar såsom mötesplatsens geografiska placering, besökarnas boendeform och tillgänglighet för möten.

Forumets samordnare och mötesplatsens kontaktperson förberedde varje möte utifrån förutsättningar som gavs. De inbjudna årsrika fick inför mötena en inbjudan som beskrev att förtroendevalda i Forumet önskade lyssna in och samtala med de årsrika om exempelvis trygghet, tillgänglighet och tillhörighet. Samtalen bjöd på upplevelser, känslor, allvarliga samtalsämnen men även på en hel del skratt. Framförallt har samtalen mynnat ut i diskussioner, inspel och förslag från de årsrika.

Under samtalen framkom flera gemensamma beröringspunkter som kan grupperas enligt följande:

- Känslan av *trygghet och otrygghet*.
- Behov av *delaktighet och tillgänglighet*.
- Behov av *utbildning och kunskap* om årsrikas situation och behov.
- Krav på *samordning och kontinuitet* från kommun och region.
- *Stöd till årsrika* i vardagen.

Rapportens betydelse för framtida utmaningar

I syfte att följa upp hur rapporten mottagits enades Forumets förtroendevalda om att bjuda in representanter från Hälsa vård och omsorgsförvaltningen (HVOF)- Avdelningen för hälsa och förebyggande.

Dialogmötet med de utsedda representanterna hölls under november 2022.

Representanterna beskrev att de fått positiva signaler från årsrika och medarbetare vid mötesplatserna efter dialogmötena med förtroendevalda. De årsrika deltagarna uppskattade att det var förtroendevalda från olika partier som enades om att lyssna in och samtala över en fika. Det var ett annorlunda grepp som skapade ett engagemang under samtalen. Flera deltagare uppskattade att mötesformen bjöd på både skratt, allvar och djupa samtal i ett sammanhang där det kan vara lika nära till skratt som gråt.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden tog först del av Forumets rapport för att sedan förmedla den vidare till personalen i förvaltningen. Rapporten landade väl i förvaltningen och representanterna ansåg att rapporten varit ett bra underlag på olika plan. Dels som diskussionsunderlag i samband med arbetsplatsträffar (APT) dels som inspiration avseende utvecklingsfrågor.¹⁸

Förtroendevalda i Forumet önskade få exempel på medarbetares reflektioner efter rapporten. Representanterna beskrev att det i stort var intressant och spännande att läsa om hur de årsrika beskrivit mötesplatserna och personalens arbete. Det är en reflektion som inte får underskattas då det är viktigt att förstå det vardagliga arbetet och vad det betyder för målgruppen.

Representanterna menade att man inom förvaltningen kände igen påpekanden och kritik från årsrika, samtidigt som man kände sig trygg med att förbättringsarbetet kommit långt.

¹⁸ Forum för demokrati och mänskliga rättigheter. Rapport 4 – Demokratifrågor för årsrika.

Mötesplatser

Representanterna hänvisade till rapporten avseende hur medarbetare lägger upp arbetsmetoder, på mötesplatserna, beroende på behov. Det är många parametrar som spelar in såsom besökarnas intresse, behov och delaktighet. Det är ständigt en balansgång där man ibland behöver gasa och ibland bromsa. Grunden är förstås att utgå från planerad kurs men ibland måste man agera kortsiktigt då det rör sig om personer med olika behov som behöver olika lösningar.

Det har bland annat varit en orolig tid avseende pandemin och smittspridningen varför det ständigt krävs omtag med säkerhetstänk samtidigt som vardagen måste rulla på. Det har inneburit nya rutiner och att vara innovativ. Både personal och årsrika har hjälpts åt att komma med nya idéer som passar mötesplatserna och dess besökare. Representanterna påpekade att de årsrika, så klokt i rapporten, beskrivit hur snabbt ohälsan gör sig påmind ifall man inte efterfrågas eller får möjlighet att delta. Årsrika beskrev även vikten av att känna sig efterfrågad och hjälpas åt genom att hålla kontakt med varandra.

Representanterna gladdes åt och påpekade hur rapporten tydligt beskriver hur mötesplatserna kräver kunnig, lyhörd och ödmjuk personal, då besökarnas mående behöver skannas av och bemötas med tillit och förtroende. Detta är områden som sällan lyfts utan som tas förgivet att det ska fungera.

Trygghet och otrygghet

Representanterna beskrev att *otrygghet hos äldre* ofta nämns i media vilket skapar ännu mer oro hos årsrika. Trygghetsaspekten finns alltid med i planeringar och bakas in i det löpande arbetet såsom att förebygga, åtgärda och skapa rutiner. Det gäller att särskilja på faktisk otrygghet och upplevelsen av otrygghet och det är viktigt att förmedla detta på rätt sätt. Förvaltningen har nära samarbete med polisen och räddningstjänsten som brukar bjudas in till ”trygghetsträffar”. Det är uppskattade inslag där föreläsarna ger fakta om hur lägesbilden är i olika sakfrågor och ger konkreta tips om hur man kan agera i olika situationer.

Representanterna hänvisade till att det i rapporten finns ett stycke som beskriver hur årsrika, under dialogmöte med förtroendevalda, beskrev känslan av otrygghet och obehag av ungdomar som rör sig i trappuppgångar och i närområdet. Ungdomarna hade dock aldrig agerat hotfullt eller på annat sätt uppträtt illa. Ändock fanns känslan av otrygghet och obehag. Under samtalet diskuterade de årsrika och förtroendevalda om hur man skulle kunna närma sig ungdomarna och kanske kunna finna nyfikenhet av varandra istället för att känna olust. Det visade sig att mötesplatsen hade en *mötesplats för unga* en liten bit ifrån, cirka 100 meter, och därför hade möjlighet att knyta kontakt. Det väckte en nyfikenhet hos de årsrika och de såg nya möjligheter istället för hinder.¹⁹

Det var ett bra exempel på hur känslan av otrygghet kan omvandlas till nyfikenhet baserat på fakta.

Delaktighet och tillgänglighet

Begreppen *delaktighet och tillgänglighet* är breda och komplexa område. Det grundar sig på vilka förutsättningar man har som person såsom exempelvis nedsättning i fysiken, språket eller i behov av hjälpmedel. Det hör samman och berör *samordning och kontinuitet* som även identifierades som ”identifierade problemområden” i rapporten.

Representanterna beskrev att förvaltningen ständigt försöker utveckla arbetet och finna nya sätt att möta upp och skapa förutsättningar. De beskrev exempel på hur de på olika sätt försöker nå

¹⁹ Forum för demokrati och mänskliga rättigheter. Rapport 4 – Demokratifrågor för årsrika

ut till årsrika med *ofrivillig ensamhet* som ser hinder att ta sig till mötesplatser. Tillsammans med föreningar från civilsamhället har de försökt nå ut med hälsofrämjande insatser till årsrika. Det har varit insatser såsom att hämta upp årsrika eller att möta upp dem genom ”pop-up mötesplatser på hjul” vilket innebar att man kom till olika områden med cykel eller husvagn. Väl på plats så bjöds det på fika och goda samtal.

Under januari 2019 tog avdelningen för hälsa och förebyggande fram en rapport utifrån en litteraturstudie om ofrivillig ensamhet. I verktygslådan har avdelningen omvandlat några av framgångsfaktorerna i rapporten till konkreta exempel på hur man kan arbeta för att minska ofrivillig ensamhet.²⁰

I Forumets rapport påpekade representanter från *Finska seniorer* på brister avseende att få sina rättigheter tillgodosedda. De menade att finska seniorers delaktighet och tillgänglighet begränsades då Malmö stad inte uppfyllde ställda krav.

Malmö stad är sedan 1 februari 2015 del av det finska förvaltningsområdet. Det innebär att sverigefinska Malmöbor har fått utökade rättigheter i enlighet med lagen om nationella minoriteterna och minoritetsspråk (SFS 2009:724). I korthet innebär detta att Malmö stad har åtagit sig ett större ansvar för att skydda och främja finska språket och att sverigefinska Malmöbor har utökade rättigheter att kommunicera på finska med Malmö stad samt rätt till äldreomsorg och förskola på finska.²¹

Representanterna från HVOF beskrev att kritiken var befogad men att det hänt en hel del inom äldreomsorgen. Det finns numera tre områden med finsk profil där man kan göra sig förstådd via finska språket.

Utbildning och kunskap

I Forumets rapport lyfts krav på språkkunskap då flera årsrika fann det svårt att kommunicera med personal som inte behärskar svenska språket.

Representanterna beskrev att förvaltningen numera erbjuder möjligheter till språkutveckling dels för att kunna göra sig förstådd i samtal och dokumentation.

Exempelvis har media rapporterat om att Malmös hälsa-, vård-, och omsorgsnämnd beslutat att satsa medel på att ge medarbetare på vårdboenden och i hemtjänst språkutbildning.²²

Enligt representanterna arbetar förvaltningen kontinuerligt med fortbildning. Det är breda och komplexa området och brukarna har vitt skilda behov varför utbildningarna behöver vara alltifrån grundläggande till inriktade för specifika funktioner.

Stöd till årsrika i vardagen - Fixartjänst

Förtroendevalda i Forumets påpekade att det i rapporten framkom att flertal årsrika ansåg att kommunens stöd för vardagen är bra men att det bör sättas betydligt tidigare. De årsrika efterlyste tidigare insatser avseende främjande och förebyggande insatser i syfte att identifiera stöd inom exempelvis trygghet, IT, fallolyckor. De årsrika menade att det är viktigt att bli ”självgående” så tidigt som möjligt. Flera årsrika som mist eller är på väg att mista sin partner kan behöva vägledning i praktiska göromål såsom olika appar och tjänster avseende Bank-ID och

²⁰ Malmö stad Komin: <https://cityofmalmo.omniacloud.net/komin/verksamhet/omsorg-och-stod/halsa-och-forebyggande/verktygslada-ofrivillig-ensamhet>

²¹ Malmö stad Komin: <https://cityofmalmo.omniacloud.net/komin/organisation-och-styrning/mal-och-styrning/tvarsektoriella-fragor/nationella-minoriteter/finskt-forvaltningsomrade>

²² Sydsvenskan 26 september 2021: <https://www.sydsvenskan.se/2021-09-26/malmo-satsar-miljoner-pa-att-lara-hemtjansten-svenska>

autogiro. Det kan även gälla praktiska frågor såsom- vad händer med abonnemang till tidning och TV, ifall partnern som står för abonnemang faller ifrån.

Utifrån detta beskrev representanterna att åldersgränsen för fixartjänst har ändrats. Tidigare erbjöd kommunen fixartjänst med praktisk hjälp i hemmet för äldre och för personer med funktionsnedsättning för åsrika som var 75 år eller äldre. Numera erbjuder kommunen fixartjänst och IT-fixare för åsrika som är 69 år eller äldre.

Fixartjänsten erbjuder servicetjänster i hemmet för att förebygga och undanröja risk för fallolyckor. Tjänsten är kostnadsfri (förutom arbetsmaterial). IT-fixarna erbjuder enklare IT-stöd i hemmet samt hjälp med att installera och komma igång med att använda olika appar, tjänster och sociala medier. Tjänsten är kostnadsfri och utförs på helgfria vardagar.²³

Representanterna beskrev även att de seniora mötesplatserna i kommunen erbjuder utbildningar för deltagarna i syfte att underlätta vardagen. I rapporten beskrivs hur personal engagerar åsrika i dator och mobilkurser eftersom den dagliga kontakten med myndigheter bygger på att söka upp hemsidor och länka sig vidare. Det är en tillgänglig och delaktighetsfråga då åsrika, som inte klarar hanteringen, snabbt hamnar i så kallat digitalt utanförskap.

Som åsrik kan man exempelvis låna dator ”padda” och känna sig för innan man köper egen. Man kan få hjälp på mötesplatserna och av IT-fixarna.

Fixartjänsterna är populära och kommer att utökas. Fixarna rör sig över hela staden.

Stöd till åsrika i vardagen – gratis resor

Representanterna från HVOF beskrev vidare att ”Seniorbiljetten” är väldigt uppskattad av åsrika. Seniorbiljetten innebär att Malmö stad erbjuder gratis kollektivtrafik till alla medborgare som fyllt 70 år och är folkbokförda i Malmö. Seniorbiljetten är ett sätt att öka livskvalitén för äldre människor genom att gratis kunna förflytta sig inom kommunen med kollektivtrafik. Representanterna beskrev att möjligheten skapar en frihet, tillgänglighet och delaktighet då de åsrika får möjlighet att transportera sig och möta upp andra delar av staden.

Forumets slutsats

Forum för demokrati och mänskliga rättigheter har sedan våren 2020 fokuserat på sakfrågor som berör invånare i stort men med extra fokus på Malmöborna. Det har varit komplexa frågor som inneburit känsloladdade samtal med målbild att låta Malmöborna få känna att de kan framföra sina budskap och att de förtroendevalda har lyssnat. Responsen från civilsamhället har inte låtit vänta på sig då flertal återkopplingar belyst känslan att bli hörd, möjlighet att säga sin ärliga mening, att förtroendevalda, från olika partier, verkligen lyssnat och inte lyft fram sin partitillhörighet.

Under resans gång har återkopplingar pekat på att rapporterna har blivit en del av utvecklingsarbetet i förvaltningar och organisationer.

Det är även glädjande att myndigheter och organisationer utanför Malmö, såsom Länsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet (Brå) och Sveriges kommuner och regioner (SKR), har visat intresse för Forumets koncept att möta Malmöborna. Forumet samordnaren har i olika sammanhang presenterat Forumets arbete genom information och föreläsningar.

Flera omdömen har varit att Forumet brutit ny mark och ett nytt sätt att möta Malmöborna i sakfrågor. Flera har påpekat att det krävs mod av förtroendevalda att möta Malmöborna i komplexa

²³ Malmö stads hemsida: <https://malmo.se/fixartjanst>

frågor genom att ”röra om i grytan för att se vad som kommer upp till ytan” för att sedan använda detta såsom utvecklingsarbete.

Även ifall känslan varit att flertalet var positiva till Forumets koncept så har det även kommit kritiska omdömen såsom att Forumets arbete är alltför komplext och tidskrävande. Kritik framkom även om att Forumet var ”tandlöst” då man saknade beslutsmandat.

Det är sant att arbetet varit komplext och tidskrävande. Samtidigt har Forumet lyft sakfrågor som är känsliga, där det krävts tid att bygga förtroendekapital inför dialogmöten. Att inte fatta avgörande beslut har troligen varit nyckeln till framgång. De förtroendevalda i Forumet ha haft möjlighet att agera som grupp, lyssna in Malmöbor och ta med sig inspel och förslag till nämnder och styrelser.

Avslutningsvis

Syftet med Forumet har varit att träffa Malmöbor i dialog kring samhällsfrågor som rör demokrati och mänskliga rättigheter.

Målet har bland annat varit att sträva efter starkare stad med mer delaktighet, ökad trygghet och tillgänglighet.

Effekten av Forumets arbete är svårt att mäta. Det har i stället krävts att lyssna av på vilket sätt grupper i civilsamhället upplevt dialogmöten och hur de fört samtalen och sakfrågorna vidare. Effekten inom förvaltningar har märkts genom löpande återkoppling med medarbetare, trygghets- och säkerhetssamordnare samt avslutningsvis genom rapporten som du just läser.

Arbetsmetoderna har genomgående krävt en nära samverkan mellan civilsamhället, förvaltningar och förtroendevalda. Förtroendevalda i Forumet har längst vägen kunnat påverka arbetsmetoder och sakfrågor. Konceptet är tämligen nytt och har utvecklingsmöjligheter i strävan att möta Malmöbon i komplexa områden.

